

Líra – hang – médium

Konferencia a Fiatal Írók Szövetsége szervezésében
és az Általános Irodalomtudományi Kutatócsoport – Eszterházy Károly Főiskola Magyar
Irodalomtudományi Tanszék társszervezésében
Eger, 2009. május 21–22.

A néma olvasás karrierje, amelynek eredményeképpen az olvasással, valamint az irodalommal kapcsolatban elsősorban magányos és főleg néma tevékenységre asszociálunk, nem is olyan régen kezdődött, a 19. század közepétől kezdődően azonban kizárólagos befogadási formává vált. A hangoskönyvek jelenkori sikere ugyanakkor arra is figyelmeztet, hogy a néma olvasás vizuális fölénye és ez utóbbi természetessége sem ölte és öli ki az emberből a hangzásélmény utáni vágyat, hogy a hallott „szöveg” zeneisége, az emberi hang akusztikus aspektusa nem elvesz, hanem inkább hozzáad a befogadás sokrétűségéhez. A költészetre, a lírai szövegekre nézvést a hangzás és az íráskép, a szöveg nyelvi és zenei komponenseinek kapcsolatrendszere még izgalmasabb problémákat vethet fel. Az énekelt vers, a zoltár azt is világossá teszi, hogy hangzó és írott szöveg elválaszthatatlanok egymástól. A modern költészet formái azt is kikényszerítik, hogy tisztázzuk, írás és hangzás egymásrautaltsága milyen értelemben jelentheti a költészet eredendő multimedialitását, és hogy ezt a sajátosságot a mai, erősen audiovizuális ingerekre építő kultúrában a költészet mennyire tudja kiaknázni.

Konferenciánk fő kérdése ennél fogva az, hogy a mai líra tud-e reflektálni hangzás és írás kettősségére, miközben alkalmazza és érti azokat a tanulságokat, amelyeket e tekintetben az európai líra története szolgáltat számára. A címben megjelölt témák alapvetően a lírai műnem és a versbeli megnyilatkozásmód hangzóságának aspektusait vonják tehát kérdőre, de korántsem ez az egyetlen és kizárólagos perspektíva. Az irodalmi megnyilatkozásmód bármely olyan területéről várunk előadásokat, mely a fent vázolt problémaegyüttesre reflektál. Témaajánlatainkat éppen ezért a tudományos dialógussal összhangban igyekeztünk megfogalmazni, hangsúlyozva, hogy ezek csupán a szervezők által elgondolt irányadó ötletek.

A konferencia-előadások költészettan és hangzó szöveg viszonyára reflektálva a klasszikus poétikai toposzok mediális tapasztalatait, illetve eme tapasztalatoknak történeti vagy elméleti interpretációit vehetik fontolóra. Irodalomtörténetileg hasonlóképp lehet releváns az, ahogyan a zene több korban kialakuló szupremáciájában a líraiság igyekezett a versesség hangsúlyozásával a magasabb művészi forma kategóriájához eljutni. Zene, vers és költészet hármasa ezen felül egymással hadilábon álló fogalmakként is megjelentek, elkülönülésükkel az egymásrautaltságon túl karakterizálódó sajátosságaikat felismerve. A versek megzenésítése akár a mai mindennapok szintjén veti fel azokat a kérdéseket, hogy vajon sokszor miért éppen az irodalmi interpretáció számára nem annyira aktív szövegek válnak sikeressé a (komoly vagy könnyű)zenei feldolgozásban, valamint hogy miért járulékos tulajdonságként jelenik meg a modernségtől kezdődően a lírai művek zenei adaptációja, noha a romantika kezdetéig ez elidegeníthetetlen tulajdonságuk volt. Az pedig, hogy a lírai szövegek zenei feldolgozása főképp a populáris regiszterek közreműködésével terjedt el, a magas és népszerű kultúra közötti relációkat is játékba hozza. A zeneiség efféle „idegensége” a lírával szemben további dilemmák irányába is vezetheti az érdeklődőket: a versmegzenésítés és a gyermekversek manapság már piaci tényezőként is értékelhetők, a „gyermekirodalom” kategóriája pedig a verses formákat az avantgárd deszemiótizációjának és a modernség vagy a modernség utáni költészet nyelvi játékainak (esetleg nyelvi áthangolásának) érdekében hasznosítja. A hangoskönyvek ugyan nem kifejezetten a lírai szövegeket illetően terjedtek el,

ám a hangzósság előtérbe kerülése, valamint az írott szöveg iránti igény háttérbe szorulása/problematikussá válása további kiaknázható kérdéseket vethet fel.

A konferenciát a Fiatal Írók szövetsége kezdeményezte, amelyhez társszervezőként csatlakozott a rendezvény helyszínéül szolgáló Eszterházy Károly Főiskola Irodalomtudományi Tanszéke (vezetője: Szentesi Zsolt, főiskolai tanár), illetve további szakmai háttérrel szolgáltatva az Általános Irodalomtudományi Kutatócsoport (vezetője: Kulcsár Szabó Ernő, akadémikus, egyetemi tanár).